

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на тема
**„КОМПЕТЕНТНОСТЕН ПРОФИЛ НА УЧИТЕЛЯ – МЕНИДЖЪР В
ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ИНСТИТУЦИЯ“**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, по докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“, разработен от Румяна Веселинова Станева

Рецензент: професор доктор на науките Севдалина Илиева Димитрова,
тел. +359 887 395 307; sevdalinaid_bg@mail.bg

Регистрационен номер 14061 в регистъра на академичния състав -
<https://ras.nacid.bg/dissertation-preview/14061>

съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ № 521 от 06.08.2021 год.

Настоящата рецензия е изготвена в съответствие със *Закона за развитие на академичния състав на РБ, Правилника за приложение на ЗРАСРБ и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър“*.

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Днешната дигитализирана среда, даваща облика на съвременното поколение („Z” и „Alfa“), поставя образователните системи пред сериозни предизвикателства. Профилът на днешния учител, за да отговори на тези предизвикателства, освен знания и педагогически способности, следва да е съобразен и с мениджърския подход в образователните институции. Това обстоятелство само по себе си обуславя необходимостта от създаването на модел за тяхното ефективно управление чрез формирането на мениджърски знания и лидерски качества на педагогическите кадри

на основата на общи и специфични компетентности и компетенции, в интерес на качеството на обучение и нарастващите потребности на подрастващите поколения.

Дискусиите в публичното пространство в тази насока са нееднозначни и противоречиви, продиктувани от все по-нарастващите изисквания за качество на образователния процес в съответствие с европейската и националната нормативна уредба, изпреварващите темпове на информационните технологии и дигитализацията на обществените процеси. В контекста на динамичните промени на обществено-икономическата среда и потребностите на образователния пазар основният въпрос е в състояние ли е съвременният учител да отговори на изискванията на тези промени и на нормативната образователна рамка, адекватно ли е и образованието на педагогическите кадри в страната ни в тази насока?!

В отговор на това е представеният от докторант Румяна Станева дисертационен труд, чиято актуалност е обусловена от изследователския проблем, продиктуван от несъответствието между образователната реалност и актуалните образователни приоритети в дигитализирана среда и изискванията към компетентностния профил на съвременните педагогически кадри в ролята им на мениджъри на системата клас.

В съответствие с това авторът си поставя амбициозната цел да представи систематизирано в научно и научно приложно отношение труд, позволяващ да се идентифицират образователните модели и съответстващите им педагогически компетентности на основата на критичен анализ на моделите за управление на класната стая.

Защитимостта на така поставената цел е посредством доказуемостта на формулираната авторова теза чрез решаването на конкретизираните шест научно-изследователски задачи, обосноваването на обекта и предмета на научното изследване, приложимостта на общопризнатите на научното познание теоретични и емпирични

методи за верификацията на отговорите на научноизследователските въпроси при очертаните допустими ограничения.

Представеният дисертационен труд се отличава с яснота и логика на изследванията, с аналитичен научноизследователски стил на изложение. Предложени са научни решения с практико-приложен характер за формиране на компетентностен профил на учителя за оптимално управленско въздействие в интерес на качествен обучителен и образователен процес. Конкретиката на аналитико-изследователската работа в дисертационния труд по неоспорим начин доказват приносите на докторант Румяна Станева към обогатяване на теорията на управление на педагогическия процес, генериране на ново знание при формиране на компетентностния профил на учителя чрез създаване на подходящ образователен модел адекватен на изискванията на образователния пазар в дигитализирана среда. В подкрепа на това е и пълното съответствие на темата с основното съдържание на дисертационния труд.

2.Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в съответствие с формулираните цели и конкретизираните научно-изследователски задачи, избраната методика и инструментариум. Постигането на целта, решимостта на задачите и защитимостта на авторовата теза в представените изследвания и анализи, е в обем от 239 страници, от които 232 страници основен текст и 7 страници приложения. Дисертационният труд следва класическата структура - увод, изложение в три глави, заключение, списък на съкращенията, литература, приложение. Научните търсения на докторант Румяна Станева са подкрепени с подходящ илюстративен материал, представен от 9 таблици и 57 фигури.

Всяка от съставните части на дисертационния труд е своеобразно надграждане в хода на постигане на целта на научното изследване – от теоретичните изследвания на мениджмънта на класа като функция от управленски и педагогически

компетенции, съобразно образователните модели на екосистемата клас с акцент на фигурата на учителя като управленски субект в този клас в първа глава, през анализа на нормативната рамка, добрите практики и предизвикателствата пред компетентностния профил на учителя-мениджър на класа във втора глава до създаването на концептуален модел на компетентностен профил на учителя в трета глава.

За целите на изследването и постигнатите научни и научно-приложни резултати и приноси моменти в дисертационния труд докторант Станева е проучила и коректно използвала подходяща специализирана литература и нормативни актове в областта на образованието и управлението на педагогическите процеси, включващи значимо количество заглавия (148 източника на български, английски, френски, испански и португалски език, в т.ч. и електронни). Научната и научно-приложната стойност и авторитет на авторите на посочените източници не подлежат на съмнение. Постигната е висока достоверност, всеобхватност и прецизиране на направените изследвания чрез коректен научен анализ.

Към използваните в хода на изследването източници, третиращи в различна степен и обем отделни фрагменти и детайли от изследваната проблематика, докторант Станева е подхождала максимално добронамерено и обективно. Направеният критичен анализ е в подкрепа на защитимостта на авторовата теза, като същевременно са подчертани и неоспоримите научни достойнства и практическо приложение на използваните литературни източници.

Докторант Станева демонстрира високо равнище на познаваемост спрямо състоянието на досегашната разработеност на проблема в качеството му на обект на научноизследователска дейност в дисертационния труд.

Избраната методика на изследване при разработването на дисертационния труд е реализирана в системно-структурен аспект, при което формулираната авторова теза на изследването в дисертационния труд с използването на методите на

теоретичните и емпиричните изследвания, докторант Станева е получила обоснован отговор чрез поставената цел и задачи.

Защитимостта на изведените в края на всяка глава изводи в дисертационния труд е подкрепена с необходимите доказателствени материали.

Предложеният дисертационен труд напълно съответства като научна разработка по обем и качество на законовите изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор”.

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд. Достоверност на материала

Научните и научно-приложните резултати и приносни моменти от научните търсения на автора се основават на задълбоченото познаване и творческото адаптиране на съвременни научни теории, нормативни актове и публикации по изследваната проблематика. Основните научни и научно-приложни резултати и лични приноси от извършените изследвания в дисертационния труд се свеждат до доказване с нови средства на съществени и нови страни в съществуващи научни проблеми и теории.

Получените научни резултати и приноси в дисертационния труд ми дават сериозни основания да подкрепя посочените от кандидата претенции за приноси, които определям основно като научни и научно-приложни.

3.1. Научни приноси:

3.1.1. Обогатено е теоретичното познание на основата на систематизирани и теоретично обосновани са мерки и препоръки за оценка и формиране на компетентностния профил на учителя в системата на средното образование.

3.1.2. Генерирано е ново знание за управление на педагогическите процеси чрез допълване на съдържание на ключови понятия за управление на педагогическия процес – „мениджмънт на класа“, „екосистема на класната стая“, „образователен модел“, „управленска компетентност“.

3.1.3. Разработени са структурен модел на Компетентностния профил на учителя и модел за образователно общуване между учители ученик.

3.2. Научно-приложни приноси

3.2.1. Доказана е научно-експертната платформа на изследванията за състоянието и перспективите за образователен модел в дигитализирана образователна среда на основата на конструиран теоретично-обоснован и практически-приложим концептуален модел за оценка на компетентностния профил на учителя в ролята му на мениджър на класа, чиято универсалност на приложение в образователната система на страната ни допринася за ефективен мениджмънт на учебния процес на различни нива.

3.2.2. Създадена е технология за оценка и развитие на компетентностния профил на действащи и бъдещи учители, която може да се използва за оценка от директори на училища, от ВУЗ-ове и обучителни центрове, които са съпричастни към формирането на компетентностите на бъдещи и настоящи учители, както и от структури на местната и държавната власт, имащи отношение към системата за средно образование.

Научните и научноприложните приноси в дисертационния труд се градят на задълбоченото познаване и творческото адаптиране на съвременни научни теории и емпирични изследвания в подкрепа на защитимостта на формулираната авторова теза и решимостта на конкретизираните научноизследователски задачи.

4. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

Предложеният дисертационен труд, създадената и верифицирана теория по управление на учебния процес на основата на формиран компетентностен профил на учителя, адекватен на динамичните промени на дигитализираната образователна среда и постигнатите приноси, са лично дело на докторант Румяна Станева. В основната си част разглежданите идеи, подходи и решения представляват оригинални разработки или са нова интерпретация на вече известни, с отчитане

влиянието на променящите се условия и фактори на образователния пазар. Идентифицираните компетентности и разработения концептуален модел могат да се използват като приложно поле от процеса за атестиране на преподаватели, а получените резултати, биха могли да намерят отражение в учителското портфолио. Научно е обоснована възможността, получените резултати да се използват за актуализиране на учебните планове и тематичното съдържание на отделните дисциплини във ВУЗ-овете, предлагащи обучение в педагогически специалности, както и на обучителните центрове. Предложената концептуална рамка или части от нея, могат да се използват при разработване на секторни политики и стратегии на местно и национално ниво.

Основание за това е научната и литературната осведоменост и компетентност на докторант Станева, която не търпи възражения, а похвали за стремежа да бъдат компилирани, анализирани, интерпретирани огромен брой литературни, нормативни и справочни източници, досегашни научни мнения и изследвания по научния проблем в процеса на тяхното многообразие и противоречиво развитие.

5. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството

Резултатите от научните търсения на докторант Станева в настоящия труд са популяризирани в 5 публикации, три от които с характер на научни статии и два научни доклада, пряко кореспондиращи с темата на дисертационния труд. Публикациите са в потвърждение на последователна, задълбочена, надграждаща научноизследователска дейност на докторанта по важен за ефективния мениджмънт на образователния процес проблем в дигитализирана среда.

Докторант Станева изпълнява МНИ за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висшето образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, ПН 3.7. „Администрация и управление“ с точков еквивалент 90 точки (50 точки за дисертационен труд по показатели от група „А“ и 40 точки за

публикувани доклади в нереферирани списания с научно рецензиране по показател 4 от група „Г“).

Няма представени доказателства за използване и цитиране на публикациите на докторанта от други автори от страната и чужбина. Не са постъпили сигнали и в хода на рецензирането на дисертационния труд не са установени случаи на плагиатство.

7. Оценка за автореферата

Авторефератът съдържа основните проблеми и начините за тяхното решение, посочени в дисертационния труд. Той дава пълна представа за научната стойност и практическата приложимост на постигнатите научни и научно-приложни резултати и приноси, в подкрепа на защитимостта на авторовата теза.

8. Критични бележки

Към дисертационния труд критичните бележки с характер на препоръки се отнасят до:

- целесъобразността от по-конкретно формулиране на научноизследователските задачи;
- препоръчително е в бъдещата си научна дейност докторант Станева да насочи публикационната си активност в международни реферирани и индексирани в световната научна мрежа издания.

Посочените бележки са с технически и дискуссионен характер, без да се отразяват върху значимостта на приносите в дисертационния труд. С тях не се намаляват достойнствата на дисертационния труд, но недопускането им би допринесло за по-голяма конкретика на изследванията и изводите.

9. Лични впечатления за кандидата

Не познавам лично докторант Румяна Станева. Преценките ми в рецензията се основават единствено на представените дисертационен труд и автореферат за присъждане на образователната и научна степен “доктор” и CV. На това основание

считам, че докторант Станева познава изследваната проблематика, коректно използва проучената за постигане на целта на дисертационния труд литература, има критично отношение към идентифицираните в хода на научноизследователската работа проблеми. Научните изследвания и анализи са задълбочени, резултатите от тях правилно са интерпретирани, постигнати са значими за теорията и практиката научни и научно-приложни резултати и приноси, в потвърждение на които е тяхната апробация.

10. Заключение

Представеният дисертационен труд на тема „КОМПЕТЕНТНОСТЕН ПРОФИЛ НА УЧИТЕЛЯ – МЕНИДЖЪР В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ИНСТИТУЦИЯ, разработен от Румяна Иванова, е завършен, задълбочен и добре оформен научен труд от изследването на актуален научен проблем, съдържащ значими за теорията и практиката научни и научно-приложни резултати и приноси. Същите са лично дело и в подкрепа на способността на автора самостоятелно да разработва важни за теорията и практиката проблеми на образователния процес. Това ми дава основание за **положителна оценка** и считам, че същият ще бъде високо оценен от непредубедения читател и може да послужи като база за бъдещи изследвания.

Дисертационният труд отговаря на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и нормативната уредба на ВСУ „Черноризец Храбър“. С убеденост предлагам на уважаемите членове на научното жури **да се присъди** на Румяна Веселинова Станева придобиването на образователната и научна степен **“доктор”** в област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“.

10. 03. 2024 г.

Рецензент:

гр.Велико Търново

Проф. д.н. Севдалина Димитрова